Maatilojen varautuminen 2026 -varautumissuunnitelman laatiminen

Sanna Pitkänen 24.10.2026

Yleisesti on arvioitu, että alkutuotannossa toimivan pitää varautua seuraaviin uhkiin:

- henkilöstöriskeihin
- tuotantopanosten turvaaminen
- ilmastoriskeihin varautuminen
- energian saannin turvaaminen
- tieto- ja maksuliikenteen turvaaminen
- kyberturvallisuus
- logistiikan turvaaminen
- kannattavuuskehitys
- tuotantoedellytysten näkökulmasta toimiva kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö ja politiikka.

Ilman alkutuotantoa

ei ole

elintarviketeollisuutta eikä kaupan olevia tuotteita!

ProAgria

Ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävän velvollisuus varautua häiriötilanteisiin

Ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävän on varauduttava tulipaloihin, sähkökatkoksiin ja muihin vastaaviin eläinten hyvinvointia uhkaaviin häiriötilanteisiin.

Jos eläinten hoito tai ympäristötekijöiden säätely tai valvonta riippuu sähköisistä tai mekaanisista laitteista, pysyvässä pitopaikassa on oltava mahdollisuus pitää yllä eläinten hyvinvoinnin kannalta välttämättömät toiminnat myös laitteiden toimintahäiriöiden aikana.

Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023), 31 §

Riskienhallintaan ja varautumiseen liittyvät yleiset tiedot

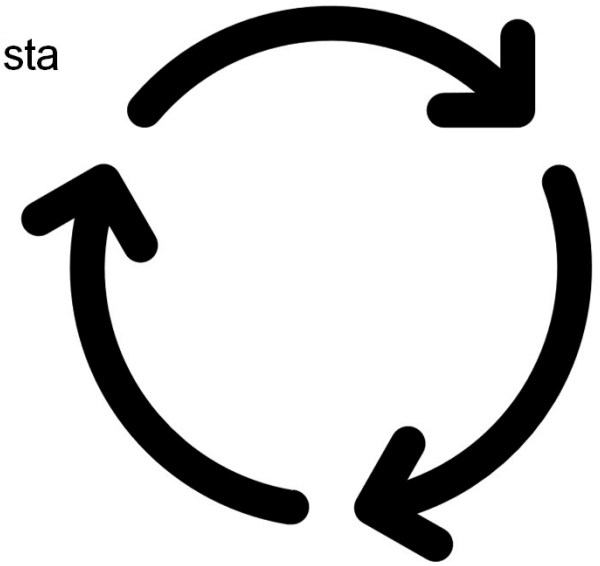
ProAgria

Varautuminen alkaa riskienhallinnasta

Riskienhallinta on järjestelmällistä ja jatkuvasti kehittyvää toimintaa, joka perustuu ajantasaiseen tietoon ja ennakointiin.

Prosessina riskienhallinta muodostaa kehän toisiaan seuraavista vaiheista:

- Toimintaympäristön määritteleminen
- Riskien tunnistaminen, arviointi ja analysointi
- Riskien käsittely, esim. poistaminen tai vakuuttaminen
- Riskien seuranta, esim. omavalvonta

Maatilan varautumistarpeen tunnistaminen

Sisäinen toimintaympäristö

- Organisaatiorakenne ja johtaminen
- Tuotteet ja palvelut
- Henkilöstö
- Teknologia ja resurssit
- Prosessit ja toimintatavat
- Kulttuuri ja arvot

Ulkoinen toimintaympäristö

- Taloudelliset tekijät
- Markkinat ja kilpailijat
- Poliittiset ja lainsäädännölliset tekijät
- Sosiaaliset ja demografiset tekijät
- Teknologiset tekijät
- Ekologiset tekijät

ProAgria

Mitä sisäisiä kehittämiskohteita havaitset omalla maatilallasi?

Pohdi maatilasi sisäisiä tekijöitä yksin ja yhdessä muiden tilasi toiminnassa mukana olevien henkilöiden kanssa.

Voit aloittaa pohdinnan seuraavista tilan riskienhallintaan liittyvistä asioista:

- Yritysmuoto ja johtamistapa
- Henkilöstö, osaaminen ja motivaatio
- Teknologiat, järjestelmät ja muut resurssit
- Prosessit, toimintatavat ja käytänteet, sekä niiden dokumentointi

ProAgria

Ulkoinen toimintaympäristö muuttuu

Ulkoinen toimintaympäristö tarjoaa aina mahdollisuuksia ja uhkia. Olennaista on se, kuinka hyvin tila kykenee reagoimaan ulkoisiin muutoksiin ja hyödyntämään sen tarjoamia mahdollisuuksia.

Keskustelkaa tilalla toimintaan vaikuttavista ulkoisista tekijöistä ja miettikää yhdessä niiden merkitystä tilan toiminnalle;

- Kansainväliset tuotantopanosmarkkinat
- Uudet teknologiat riskeineen ja mahdollisuuksineen
- Eläin- ja kasvitautiriskit

Riskien tunnistaminen, arviointi ja analysointi

- Riskien tunnistaminen vaatii oman toiminnan ja ympäristön aktiivista havainnointia.
- Tunnistettuja riskejä voidaan luokitella monella eri tavalla. Olennaista on, että maatalousyrittäjä osaa erottaa ne riskit, joihin voidaan itse vaikuttaa ja ne, joihin voidaan ainoastaan reagoida.
- Riskien analysointivaiheessa riski kannattaa kuvata ja arvottaa merkittävyyden mukaan.

ProAgria

Riskien käsittely

Riskin aiheuttamien ongelmien kuvaus ja merkittävyyden arviointi antaa pohjan, jonka perusteella voidaan arvioida, onko riskistä mahdollista, kannattavaa tai jopa mahdotonta päästä eroon.

Tässä vaiheessa haetaan tietoa niistä toimenpiteistä, joiden avulla voidaan poistaa tai vähentää tunnistetun riskin merkitystä toiminnan jatkuvuudelle.

ProAgria

Riskien käsittelyn järjestys

Kaikkea ei voi korjata heti, mutta saat tilan riskienhallinnan kuntoon tekemällä asiat kuntoon askel kerrallaan.

Keskeinen riski = riski, jolla voi olla merkittävä vaikutus tilan toimintaan tai jonka hallintakeinot vaativat erityisen paljon resursseja.

Esimerkki: Tilan henkilöriskejä voidaan hallita ja niihin voidaan varautua mm. tekemällä suomi.fi-valtuutus, ottamalla henkivakuutus, tekemällä edunvalvontavaltakirja sekä järjestämällä työterveyshuolto.

Osaa riskeistä ei ole taloudellisesti järkevää poistaa/minimoida. Miksi?

ProAgria

Riskien seuranta

Riskien seurannassa ja raportoinnissa tulee huomioida

- toimintaympäristön sisäiset ja ulkoiset muutokset,
- riskien muutokset ja
- riskikriteerien muutostarpeet.

Seurannan ja katselmointien avulla voidaan varmistaa, että riskienhallintakeinot ovat vaikuttavia ja tehokkaita. Yhtenä esimerkkinä tästä voisi olla varavoimalähteen koekäyttö tai kaivoveden tarkistuttaminen säännöllisin ajoin.

Riskienhallinta ja varautuminen pitäisi ottaa osaksi arjen johtamista, jolloin rutiinit helpottavat halutun varautumistason ylläpitoa.

ProAgria

Riskien hallinnan ja varautumisen työkalut

Tiloilla on jo varauduttu moniin asioihin.

- Riskikartoitusta ja varautumissuunnitelmaa laadittaessa kannattaa tutustua oman tilan jo olemassa oleviin aineistoihin, kuten vakuutusasiakirjoihin, sopimuksiin ja pelastussuunnitelmaan.
- Niistä saa hyvää tietoa ja samalla voidaan arvioida on myös niissä tarkistamisen varaa.

Eri toimijat ovat tuottaneet maatilojen avuksi erilaisia työkaluja, ohjeita, lomakepohjia, videoita ja podcasteja. Tässä mallina muutama linkki näistä:

- Maatilan varautuminen –hankkeessa tuotettu maatilan riskienhallinnan arviointityökalu Riskienhallinta_kartoitustyokalu.pdf
- Maatilojen varautumisen työkalut –hankkeessa tuotettu aineisto eri tuotantosuuntia edustaville tiloille Työkalupakki | Maavara
- Esim. marjatilan pelastussuunnitelman pohjasta ba72b994-e458-7690-f374-66b8bde3bc43

ProAgria

Tilakohtaisen varautumissuunnitelman laadinta

ProAgria

Maatilan varautumisen suunnittelu

- Yrityksen perustiedot
- Tärkeät yhteystiedot
- Henkilöriskien hallinta ja varautuminen
- Tuotantoympäristön riskinhallinta ja varautuminen
- Prosessien kuvaaminen
- Prosessien riskinhallinta ja varautuminen

Käsiteltävät aiheet/ sisällysluettelo

ProAgria

Yrityksen perustiedot

- Yrityksen y-tunnus
- Nimi, osoite ja puhelinnumero
- Karttakoordinaatit
- Sijainti ja etäisyydet: lähinaapurit, pelastuslaitos, poliisi, terveysasema, sairaala ja lähin sydäniskuri
- Yleiskuvaus tilan toiminnasta
- Tilan dokumentit

Kuka, mitä & missä

ProAgria

Yrityksen perustiedot

- Kuvaus tilan rakennuksista
- Yleiskuvaus maatilan pelloista ja metsistä
- Yleiskuvaus maatilan henkilöstöstä
- Yleiskuvaus maatilan turvallisuus- ja ensiapuvalmiudesta
- Maatilan asemakuva

Kuka, mitä & missä

ProAgria

Asemapiirros

Voit käyttää tilan pelastussuunnitelman asemapiirrosta apuna ja täydentää sitä varautumissuunnitelman laadinnassa kertynein tiedoin.

Huomioi mm.

- Uloskäynnit
- Sähkö ja varavirtalähteet
- Vesi ja varavesilähteet
- Kokoontumispisteet
- Tilapäissuojat
- Varaviestintäjärjestelmät

Jos tilalla ei ole velvoitetta pelastussuunnitelman laadintaan, voit laatia sen myös osana omaehtoista varautumista.

ProAgria

Maatilan tärkeät yhteystiedot

Hälytys, päivystys, palvelut	Yhteyshenkilö	Puh. ja s-posti
Omistajan osoittama varahenkilö		
Eläinlääkäri		
Rehut		
Kuivikkeet		
Kirjanpitäjä		
Neuvoja		

Kirjaa tärkeys-järjestyksessä kaikki merkittävät yhteistyökumppanit.

Kysy varahenkilön suostumus ja pidä nimetty henkilö ajantasalla tilalla tapahtuvista muutoksista!

Henkilöriskien hallinta ja varautuminen

- Yritysmuoto
- Omistajat
- Henkilöstö
- Riskin kuvaus ja merkittävyyden arviointi

Yrityksen omistuksen ja henkilöstön kuvaus

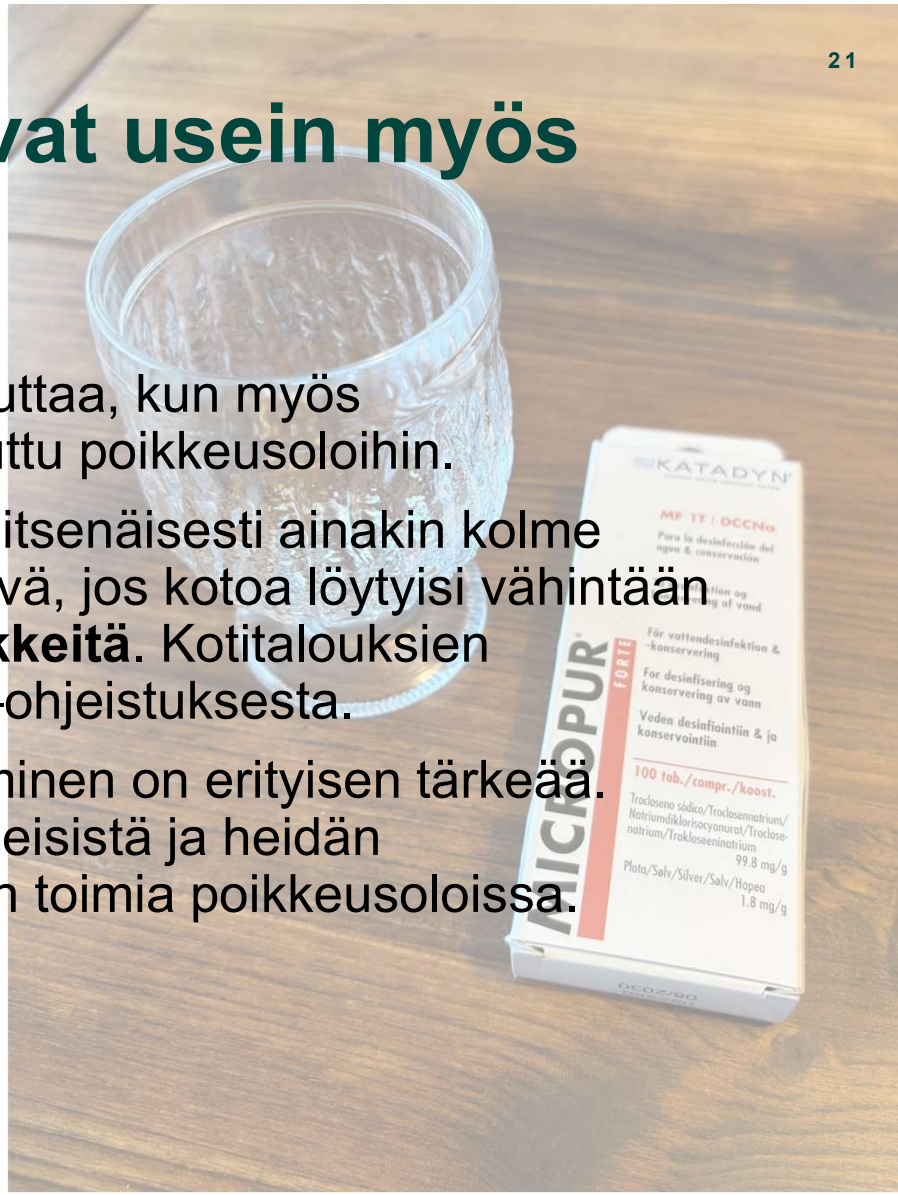
ProAgria

Maatilan henkilöihin kuuluvat usein myös perheenjäsenet

Tilan toiminnan jatkuvuuden turvaamisessa auttaa, kun myös yksityistalouden puolella on riittävästi varauduttu poikkeusoloihin.

Kaikissa kodeissa tulisi varautua pärjäämään itsenäisesti ainakin kolme vuorokautta häiriötilanteen sattuessa. Olisi hyvä, jos kotoa löytyisi vähintään kolmeksi vuorokaudeksi **ruokaa, vettä ja lääkkeitä**. Kotitalouksien varautumisohjeet löytyvät SPEK:n **72 tuntia** –ohjeistuksesta.

Pitkistä välimatkoista johtuen tämän huomioiminen on erityisen tärkeää. Myös huoli muualla asuvista ikääntyneistä läheisistä ja heidän pärjäämisestään voi vaikuttaa maatilan kykyyn toimia poikkeusoloissa.

ProAgria

72 tuntia on varautumissuositus kotitalouksille.

Maatilan tärkeät asiakirjat

Onko yrittäjällä/yrittäjillä/osakkailla	Kyllä	Ei	Ei tarvita	Huomioita
Suomi.fi -valtuutus				
Lomitustoimen valtuutus				
Pankkitilien käyttöoikeus ja pankkikortti				
Henkivakuutus				
Testamentti				
Osakassopimus				
Avioehto				
Edunvalvontavaltakirja				
Työterveyshuolto				

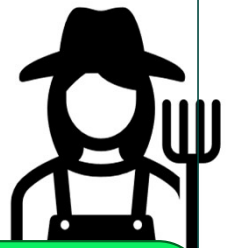
ProAgria

Määrittele avainhenkilöiden päävastuutehtävät ja varahenkilöjärjestelmä tehtävien hoitamista varten

Avainhenkilö nimi:	Avainhenkilön tehtäviin pystyvä varahenkilö tai muu auttava taho
Päävastuutehtävät:	Nimi ja yhteystiedot:

Tähän vaiheeseen on hyvä varata aikaa, jota kuluu sitä enemmän mitä enemmän tilalla on ihmisiä ja eläimiä.

Jokaiselle avainhenkilölle määritellään päävastuutehtävät ja varahenkilöt

ProAgria

Tuotantoympäristön riskinhallinta ja varautuminen

Sähkökatko	Vesikatko	Kasvitaudit
Märkyys	Eläintaudit	Kuivuus
Tuulivahingot	Aineelliset vahingonteot	Kyberhyökkäys

Tässä esimerkkejä. Mitkä ovat oman tilasi tuotantoon liittyvät riskit?

ProAgria

SÄHKÖ

Sähköntoimittaja

Pääsulakkeen koko

Sähköpääkeskuksen sijainti

Varavirtalähde ja sen sijainti

Keskimääräinen käyttömäärä/vrk.

Sähkönsaanti ja käyttömäärä

ProAgria

SÄHKÖ

Riskin aiheuttamien ongelmien kuvaus ja merkittävyyden arviointi

Riskinhallinnan kuvaus

Varautuminen

Sähkönsaanti ja käyttömäärä

ProAgria

VESI

Päävesilähde/vedentoimittaja

Sulkuvesiventtiilin sijainti

Varavesilähde ja sen sijainti

Keskimääräinen käyttömäärä/vrk.

Vedensaanti ja käyttömäärä

ProAgria

VESI

Riskin aiheuttamien ongelmien kuvaus ja merkittävyyden arviointi

Riskinhallinnan kuvaus

Varautuminen

Sähkönsaanti ja käyttömäärä

ProAgria

RISKI:

Riskin aiheuttamien ongelmien kuvaus ja merkittävyyden arviointi

Riskinhallinnan kuvaus

Varautuminen

Jokaiselle riskille laaditaan kuvaus, arviointi ja varautumis-suunnitelma

ProAgria

Kuka tietää ja hallitsee tuotantoon liittyvät prosessit?

ProAgria

PROSESSIEN KUVAAMINEN

Jokainen prosessi avataan sellaisella tavalla, että varahenkilöt selviytyvät tehtävistä mahdollisimman hyvin.

PROSESSIN NIMI

PROSESSIN SELITE

PROSESSIN VAIHEET JA NIIDET

- Riskit
- Riskienhallintakeinot
- Varautuminen
- Ohjeet, dokumentit yms.

ProAgria

Suunnitelmasta viestiminen ja jatkotoimenpiteet

- Tilan toimintaan liittyvät ohjeet hätätilanteessa ja osoitetiedot tulee olla kaikkien tiedossa ja nähtävillä. Esim. pelastussuunnitelma lukitussa postilaatikossa selkeästi merkityssä paikassa.
- Varautumis- ja pelastussuunnitelma laaditaan sellaisella kielellä, jonka kaikki keskeisissä rooleissa olevat henkilöt ymmärtävät. Myös suomeksi viestittäessä on hyvä muistaa selkokielisyys.
- Asiakirjat päivätään selkeästi ja niiden tietoja tarkistetaan ja päivitetään säännöllisesti sekä aina tilan tietojen muuttuessa.
- Omavalvonta voi tapahtuma esim. turvallisuus/varautumiskävelyinä, varavirtalähteen säännöllisenä testauksena, asiakirja- ja vakuutustarkasteluna jne.
- Kaikissa vaiheissa apuna voi käyttää viranomaisten lisäksi tilan sidosryhmiä kuten esim. tavarantoimittajia, työterveyshuoltoa, neuvojia, vakuutuslaitosta ja pankkia.

ProAgria

ProAgria

Länsi-Suomi

Kiitos osallistumisesta

#onnistummeyhdessä